Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Cod. Aug. perg. 202

Hieronymus, Sophronius Eusebius

[S.l.], [9. Jahrh.]

"Incipit exposition Cantici canticorum ... domini Gregorii papae"

urn:nbn:de:bsz:31-97858

Visual Library

N. III.

In nomine dñi incipit expositio
cantici canticorum a capite de &
ceda relevata domni gregorii pp
urbis romae libri duo

Postquam a paradisi gaudiis expulsum est genus
humanam in istam peregrinationem vitae presentis
veniens caecum cor ab spiritali intellectu hec &
cui caeco cordi si diceretur voce divina sequere
dm vel dilige dm sicut ei in lege dictum est semel
foris missum & per torporem infidelitatis frigidum
non caperet quod audiret; Id circo per quedam enigmata
sermo divinus animae torpenti & frigidelo quitur
& de rebus quas novit latenter insinuat ei amorem
quem non novit; Allegoria enim animae longe ad
posite quasi quandam machinam facit ut illa levetur
ad dm; Interpositis quippe enigmatibus dum quidem
in verbis cognoscit quod suum est in sensu verborum intellegit
quod non est suum. & per terrena verba separatur a terra.
Per hoc enim quod non ab hoc et cognitum intellegit
quidam incognitum: Rebus enim nobis notis per quas alligoriae
conficiuntur sententiae divinae vestiuntur. & dum
recognoscimus exteriora verba pervenimus ad interiorem
intellegentiam; hinc est enim quod in hoc libro qui in canticis
canticorum conscriptum est amoris quasi corporei verba

ponuntur

ut a corpore suo anima per sermones suae consuetudinis
refrigatae recalescat & per uerba amoris qui in
fra est excitetur ad amorem qui supra est. Nominantur
enim in hoc libro osculo nominantur. ubera nominantur
genae nominantur femora. In quibus uerbis non
inridenda est sacra discriptio sed maior dei misericordia
consideranda est. quia dum membra corporis
nominat. & sic ad amorem uocat; Notandum quam
mirabiliter nobiscum & misericorditer operatur. qui ut cor nostrum
ad instigationem sacra amoris accenderet. usque
ad turpis amoris nostri uerba distendit; Sed unde
se loquendo humiliat. inde nos intellectu exaltat.
quia ex sermonibus huius amoris discimus qua uirtute
in diuinitatis amore ferueamus; hoc autem nobis sollerter
intuendum est nec cum uerba exterioris amoris audimus
ad exteriora sentienda remaneamus. & machina
quae ponitur ut leo & ipsa magis obprimat ne leuemur.
Debemus enim in uerbis istis corporeis. In uerbis exterioribus
quic quid interius quaerere. & loquentes de corpore
quasi extra corpus fieri; debemus ad has sacras nuptias
sponsi & sponsae cum intellectu intimae caritatis.
id est cum ueste ueni re nuptiali necesse est; nisi uestrae
nuptiali id est digna caritatis intellegentia nunquam induimur.
ad hoc nuptiarum conuiuio in exteriora tenebras

fecunditatem plus ecclesiastice expressit cum dicit;
Sterel peperit plurimos et quae multos habebat filios
infirmata est; Canticum adiutorii David post praeliu cecinit
dicens; Diligam te domine uirtus mea. Canticum uero coniunctionis
cum dicto hoc est canticum quod in nuptiis sponsi et sponsae
canitur. id est canticum canticorum quod tanto est omnibus
canticis sublimius quanto in nuptiis sollempnitatis sublimiores
offertur; per illa enim cantica uitia deuitantur; per ista uero
unusquisque uirtutibus locupletatus; per illa cauetur hostis
per haec dominus familiari amore complectitur; et notandum
quia aliquando se dominus in scriptura sacra dominum uocat;
aliquando patrem aliquando sponsum; quando enim uult se timere
dominum se nominat; quando uult honorari patrem quando uult
amari sponsum ipse per prophetam dicit si dominus ego sum ubi
timor meus etc. Si pater ego sum ubi honor meus etc. et rursum dicit;
Desponsauit te mihi in iusticia et fide uel certe recordatus sum
diei desponsationis tuae in deserto et quidem apud deum
quando et quando non est; Sed quia prius timoris se uult
ut honoretur et prius honorari ut ad eius amorem perueniatur
et dominum se propter timorem nominat et patrem propter honorem
et sponsum propter amorem; per timorem ueniatur ad honorem
per honorem uero eius perueniatur ad amorem; quanto ergo
dignus est honor quam timor tanto plus gaudet dominus pater dici
quam dominus. et quanto carius est amor quam honor. tanto plus

gaudet ds sponsus dici quam pater; In hoc ergo libro dns
et ecclesia non dns et ancilla sed sponsus nominatur et sponsa
ut non soli timore non soli reuerentia sed etiam amori deseruiat
et in his uerbis exterioribus incitetur affectus interior. cum se dnm
nominat. indicat quod creati sumus. cum se patrem nominat
indicat quod adoptati; cum se sponsum nominat indicat
quod coniuncti plus autem est coniunctos esse deo quam creatos et ad
optatos. In hoc ergo libro ubi sponsus dr aliquid sublimius
insinuatur dum in eo fedelos coniunctionis ostenditur quae
nomina in testamento nouo quam pacta coniunctio uerbi et carn
et ecclesia celebrata est frequenti iteratione memorantur. Unde
ioh dicit ueniente dno. Qui habet sponsam sponsus est
Unde idem dns dicit non ieiunabunt filii sponsi quam diu cum illis
sponsus est. unde ecclae dr. desponsaui uos uni uiro
uirginem castam exhibere xpo, et rursum. ut exhiberet gloriosam
ecclesiam non habentem maculam et rugam, et rursum
in apocalipsi ioh. beati qui ad cenam nuptiarum agni uocati sunt
et rursum ibidem et uidi sponsam quasi nouam nuptam descen
dentem de caelo; Hec hoc a magno misterio abhorret
quod liber iste salomonis tercius in opusculis eius ponitur,
Ueteris enim tres uitae ordines esse dixerunt moralem naturalem
et contemplatiuam quas greci uitas aethicam et fisicam
theoricam nominauerunt in pro uerbiis quoque moralis uita
exprimitur ubi dr. Audi fili mi sapientiam meam et prudentiam
meae

quererer dixit. quae praeparavit deus non solum mihi sed et omnibus qui diligunt
adventum eius, praemia enim et ne diligentibus a iudice praeparantur. quia
omnis qui se opera mala agere scit iudicem venientem timet. qui vero
de operibus suis praesumit iudicis adventum querit. parantur
ergo praemia expectantibus adventum dei et diligentibus adventum ei;
quia non diligunt adventum iudicis nisi de causa sua praesumentes;
omnes autem certitudo rectitudinis in dilectione est. et ideo recte dicitur
recti diligunt te; Nigra sum et formosa filiae hierusalem sicut
tabernacula cedar sicut pellis salomonis nolite me considerare
quod fusca sim quia decoloravit me sol. Scimus quia in primordiis
ecclesiae dum praedicata fuisset gratia redemptoris nostri alii crediderunt.
Sed hi qui crediderunt ab infidelibus dispectis sunt et persecutionem passi
quasi in via gentium discessisse iudicati sunt; Unde ecclesia in eis omnem
clamat adversus eum qui conversis sunt; nigra sum sed formosa
filiae hierusalem; Nigra quidem vero iudicio sed formosa per in
lustrationem gratiae. quomodo nigra sicut tabernacula cedar,
Cedar interpretatur tenebrae. Cedar enim secundum fuit de genere hismahel
et cedar tabernacula esau fuerunt. quomodo ergo nigra sicut tabernacula
cedar quin conspectu vero ad similitudinem gentium iudicata sum.
id est ad similitudinem peccatorum; Quomodo formosa sicut pellis
salomonis festur salomon quando templum aedificavit, omnia
illa vasa templi factis pellibus cooperuisse. Sed nimirum pellis
salomonis decora esse potuerunt in obsequium regis; sed quia
salomon interpretatus est pacificus; nos ipsi verum salomonem intelle

gamus

quia omnes anime adherentes dm̄; pelles salomonis s̄ macerantes
seipsas et in obsequiū regis pacis redientes; Sū uero in iniudicio uerū
sicut tabernacula cedar quia quasi in uia gentium decessisse iudicor;
sed iuxta ueritatē sicut pelles salomonis sū q̄ in obsequiū regis
adhereo. Nolite me considerare qd̄ fusca sim quia decolorauit me
sol. peccatricē attendebat illā partē q̄: xp̄o crediderat pars illa
quae n̄ crediderat; sed dicat ista. Nolite me considerare qd̄ fusca sim
quia decolorauit me sol. Sol ipse dn̄s ipse ueniens decolorauit me.
Praeceptis suis ostendit. quia pulcra n̄ fuit in p̄ceptis legis. sol
quem arcius tangit. ipsū decolorat; Ita et dn̄s ueniens quē p̄ gra
tiam suā strictius tetigit decolorauit; quia dū plus ad p̄pinquam
ad gratiam plus nos peccatores eē cognoscim̄. Videam̄ paulū ex iu
dea uenientē in sole, decolo ratū; qd̄ si uolentes in xp̄o iustificari. inuenti sum̄
et ipsi peccatores. qui se in xp̄o peccatorē inuenit. in sole se decoloratū
inuenit. Sed ecce pars ista quae ex iudea credidit p̄secutionē ab infi
delibus iudaeis passa. ē. afflicta multis tribulationib; praessa;
und̄ seq̄r Filii matris meae pugnauer̄ contra me. q̄ filii s̄ nagogae
in fidelitate remanser̄ bellū p̄secutionis contra s̄ nagogae
fideles gesserunt; sed dū p̄secutionē patit̄ ea pars q̄: ex iudaeis
uenit ad fidē discessit ad p̄dicationē gentiū. und̄ et seq̄r.
Posuer̄ me custodē in uineis uineā meā non custodiui; quia dū
me p̄secunt̄ hii qui in iudea s̄. in ecc̄la me custodē fecer̄; uineā
meā non custodiui. quia iudeā deserui; und̄ et paulus dicit.
Unde et apl̄i nob̄ missū fuerat uerbū dī. sed quia indignis uos

iudicastis eccemus ad gentes. Ac si dicat; nos uineam nrām custo
dire uolum sed quia nos ipsi respuitis ad alienarū nos uinearū
custodiā transmittitis; Istaque de sr̄ Magogta diximus
ad fidē conuersam. dicam modo de eccl̄a ad fidē uocatam;
nigra sū sed formonsa filiae hierusalē. Eccl̄a ex gentib; ueniens
considerat fideliū animas quas inuenit quas & filias hierusalē
uocat. hierusalē quippe uisio pacis dr̄ considerat quid fuit
qd̄ facta ē. & confitet̄ praeteritas culpas ne superbasit confitetur
p̄sentem uitā ne ingrata & dic̄ nigra sum sed formonsa. nigra
p̄ meritū formonsa p̄ gratiā. Nigra p̄ uitā praeteritā formonsa
p̄ conuersationē sequentem. quomodo nigra sicut tabnacula
cedar. cedar tabnacula gentiū fuer̄. & gentib; dictū:
Fuistis aliquando tenebrae nunc aū lux in dn̄o. quomodo formonsa
sicut pell salomonis maceratienī sum p̄ poenitentiam mortificata caro p̄ poenitentiam quasi pell obsequiū regis adducit̄;
Omīs p̄ penitenciā seipso affligentes m̄ bra xp̄i se faciunt. om̄bra ergo
xp̄i p̄ penitentiā afflicta pell salomonis s̄ quia mortificata caro s̄.
sed ecce erant in iudea fidel quidedignabāt̄ ad fidē uenire
gentiles. Unde & p̄ eū redarguunt qd̄ corneliū susceperat;
Unde mecl̄a gentiū subiungit: nolite me considerare qd̄ fuscasim.
Nolite dispicere gentilitatē infidelitatis meae. nolite d̄ picere peccata
priora. nolite ad tendere qd̄ fuit quare q̄ decolorauit sol sol me
decolorat in q̄ arcius te d̄ tristius se imprimit. Ds̄ qn̄do districti
iudiciū tenit q̄ districtionē suā amplius exhibet & decolorat

dū amplius fulgit quia dū districtionē subtilius exercet districte
adiudicat. quasi enī radios suos suspendit sol quando dem̄t opera
nr̄a considerat quasi districte uirtutē suā exhibeat. quando dis
tricte opera nr̄a pensat; Dicat ergo eccl̄a in desū fusca in de peccatis
quia me sol de colorauit quia creat̄ m̄s dū me deserit ego in errore
lapsa sū. Sed ō tu sic afflicta sic distituta quid meruisti quid
ex dono consecuta es filii matris meae pugnauer̄ contra me.
filii matris s̄ apl̄i mat̄ enī omniū hierusalē supna est ipsi pugna
uer̄ contra eccl̄am dū ab infidelitate in fide p̄dicationib; suis
quasi quibusdam lanceis confoderunt; Unde et paulus quasi qui
dā pugnator dic̄. cogitacionū consilia destruentes et omnē altitu
dinē extollentē se aduersus scientiam dī quia altitudinē destruit
utiq; pugnator est; Isti ergo pugnatores. isti filii matris hierusalē
debellauer̄ eccl̄am ab errore suo utillā fundarent ad iusticiā filii ma
tris meae pugnauer̄ contra me. et quid fecer̄ pugnantes posuer̄
me custodē in uineis. Vineae eccl̄ae s̄ uirtutesq; fructificent;
Quia dū pugnant in me uita quasi de malā mea me expugnant
fructificationē et uirtutem studia mihi dederunt. in uineis custodē
me fecerunt et fructificationē adferrent post expugnationem
specialit̄ dicat. uineā meam non custodiui. uinea ecclesiae
antiqua consuetudo erroris est, quae dū custos ad uirtutes ponit̄
deseruit. uineam illā antiquā consuetudinē erroris sui;
Diximus de s̄nagoga ad fidē uenientē. diximus de gentilitate
conuersa. diximus modo generalit̄ de tota simul ecclesia

& specialiter quid de una quaque anima sentiendum est. sole[m]
pravi auditores doctores suos non considerare quid sunt sed quid fuerunt.
Sani vero doctores & confitentur quid fuerunt & profertur quid sunt ut nec
peccatores se abscondant nec iterum dona velud ingrati denegent
Dicat ergo in istis ecclesia nigra sum sed formosa nigra per me formosa
per donum; Nigra de preterito formosa ex eo quod facta sum in futuris.
quomodo nigra quomodo formosa. nigra sicut tabernacula cedar.
formosa sicut pelles salomonis & non est iustum ut aliquis ex preterita
vita pensetur & non magis attendatur quod fuit sed quod est unde sub
iungit; Nolite me considerare quod fusca sim quia decolorauit me sol.
Aliquando in scriptura sacra sol ponitur nimius aestus terrenorum
desideriorum. Unde ego fusca quia decolorauit me sol & ardore amoris
terrenis apud sponsum decolorata sum id est indecora apud regem ficta;
Filii matris meae pugnaverunt contra me in omni creaturae duae creaturae
rationales sunt conditae humana & angelica cecidit angelus per suasionem
homini. Mater enim omnis creaturae benignitas & potencia dei;
Nos ergo & angeli ex eo quod rationales conditi sumus quasi quadam
sotietate fraternitatis habemus. Sed quia angeli ab eadem potentia
conditi sunt aqua & nos; Quia tamen cadentes angeli cotidiae contra nos
bellum gerunt dicat filii matris meae pugnaverunt contra me;
Ecce dum pugnant isti spiritus rationales isti spiritus filii matris dum pugnant
contra animam faciunt eam rebus terrenis incumbere actionibus
saeculari vacare res transitorias quae re[illegible]re; Unde & sub
iungit; Posuerunt me custodem in vineis. vineam meam non custodivi

Uinea enim sunt actiones terrenae. Ac si dicat in actionibus terrenis
custodem me posuerunt. Et quid uineam meam idem animam meam uitam meam
mentem meam custodire neglexi; quia dum exterius in rerum terrenorum
actione ipsa uoluta sum ab intentione gaudia elapsa sum; plerique ex eo se
consideramus quod iuxta ipsius est non ex eo quod sunt iuxta ipso sunt
dignitates iuxta ipso sunt exteriora ministeria et dum custodiunt
quod iuxta se habent se ipsos custodire neglegunt. Dicat ergo posuerunt
me custodem in uineis uineam meam non custodiui: id est dum exteriori
custodie in actibus saeculi deseruitio interioris custodiae sollicitu
dinem amisi; Sed ecce reducta anima ad gratiam creatoris sui iam
cum et iam requirat ubi redemptorem suum inueniat. Unde sequitur. Indica
mihi quem diligit anima mea ubi pacis ubi cubes in meridie. In meridie
sol feruentior est. Omnes qui in fideles feruet in amore desiderii
seruet iste sponsus qui subtus hinnulus uocatur in corde ipsorum pascit
uirtutum uiriditatem in corde ipsorum recumbet in meridie in feruore
caritatis. Indica mihi quem diligit anima mea ubi pascit ubi cubas
in meridie quare sic quaeris ubi pascat ubi cumbet causam reddidit
in quis sitionis suae. Neuagare incipiam post gregis sodalium
tuorum; Sodali dicuntur amice familiares sicut sunt omnes qui bene uiuunt
sed multi apparent sodales esse et sodales non sunt; Multi enim docto
res dum per uersum doctrinam suaderent sodales quidem uidebantur
sed inimici extiterunt; dum ad hoc doctores erant arrius sabellius
montanus quasi so[illegible]dales uidebantur. sed dum de trite discussis inimi
ci apparuerunt. Et plerumque fideles animae dum inherent uerbo dei

dū amant in doctoribus; unde proficiant cauere nesciunt personarū uerba
doctorum & ex ipsorū ore deficiunt; quā multe enī plebs iste quaedesodalibus
crediderunt. & dū eos secuntur per greges sodaliū errauerunt; dicit
ergo indica mihi ubi pascas ubi cubes in meridie ne uagari incipiā
post greges sodaliū tuorū. ac si dicat indica in quorum corda uera cit
requiescas ne incipiā uagari post greges eorum qui sodalis tui uidentur.
idest familiaris tui creduntur & non sunt; Omnis sacerdotis. omnes doc
tores sodales sunt dī quantu ad speciem quantum uero ad uitam
multi non sodales sed aduersarii sunt. Sed haec ipsa quae diximus
hereticis magistris possumus de catholicis nō bene agentibus dicere;
Multi enī paruuli intra ecclesiam fideles appetunt bene uiuere uolunt
uitā rectitudinis tenere. Considerant uitā sacerdotū qui eis
praepositi sunt & dū sacerdotes ipsi non bene uiuunt dilabuntur.
Unde ecclesia quasi in eisdem paruulis & fidelibus dicit. Indica mihi
quem diligit anima mea ubi pasces ubi cubas in meridie; Uitā mihi
seruientiū tibi indicauit ut sciam ubi pascis uiriditatē uirtutū.
ut sciā ubi cubes in meridie idē ubi requiescas in feruore caritatis;
nec dū gregis sodaliū tuorū aspicio ipsa uagari incipiam. nesciens
cū uerbis & doctrinis comitā; Caute enī debet omnis auditor omnes
infirmi considerare cuius uerbis se credere debeant cuius magis
terio uti debeat cuius exempla sequi debeat. ecce uerba sponsi
redduntur ad sponsam. Si ignoraste o pulcra inter mulieres egredere
& abi post uestigia gregū & pasce edos tuos iuxta tabernacula
pastorum, Omnis anima nihil debet amplius curare quā ut seipsā

sciat

quienī seipsū scit cognoscit q̄ ad imaginē dī fact̄ ; Si ad imaginē dī fact̄ ;
n̄ debea similitudinē iumētorū suorū sequi siue in luxuria siue in appetitu p̄ sep̄ti
dissolui ; De q̄ ignorantia alibi dr̄. homo cū in honore eēt n̄ intellex̄ cū parat̄ ;
iumētis insipientib; & simil fact̄ ; ilt ; Uestigia grecū sicut actionis populorū quae
quanto multe s̄ tanto inpedite tanto p̄uerse ; dicatur ergo ecclae sugnoras
te. o pulcra int̄ mulieres egredere & abi p̄ uestigia gregū & pasce hedos tuos
iuxta tabernacula pastorū ; O tu quē feda p̄ ignorantiā p̄ fidē pulchra facta es
int̄ aliorū animas q̄t euident̄ dr̄ ad ecclam electorū. si ignoras te i dest si hoc
ipsū q̄d ad imaginē meā facta es egredere id ; exi. Si u n̄ cognoscis aq̄
facta est egredere & abi uade post uestigia gregū ; Sequere non exempla mea
sed exempla populorū & pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastorū ; hedi n̄ri s̄
mot̄ carnales ; hedi n̄ri s̄ temptacionis inlicite. abi p̄ uestigia gregū
ubi ; disce p̄ exēpla populorum & pasce hedos tuos id ē nutri mutos carna
les n̄ iā sensus spītales sed mutos carnales. abi iuxta tabernacula pastorū ;
Si agnos pasceris in tabernacula pastorū pasceris id ; in doctrinis magis
trorū in doctrinis aplorū in doctrinis p̄phetarū ; Si uero hedos pacis iuxta
tabernacula pastorū pasce ut fide uoceris xp̄iana & n̄ operib; , q̄ intra
uideris eē p̄ fidem & n̄ intra p̄ opera ; quia ecce increpasti ecce redar
guisti. quidē non dicis q̄d benigne iam in ea operatus es ; dic plane
nā seq̄r. equitatui meo in curribus pharaonis ad simila uite amica mea ;
Om̄s qui luxuriae qui sup̄biae quae auaritiae quae inuidiae quae fallatiae
deseruiunt adhuc sub curru pharaonis s̄. equi q̄si quidā sub curru phara
onis s̄ id ; sub regimine diaboli ; Omnis u qui in humilitate in castitate
in doctrina in caritate feruet iā equus effect̄ ; creatoris n̄ri iā in curru dī

positus est iam ses sorem dn̄i habet. unde cuidā cuiam dn̄s praesedebat dr̄;
durū: tibi aduersus stimulū calcitrare; ac si diceret m̄s aequus es iam contra
me calces iactare non potes iā tibi ego p̄sedeo; de istis equis alibi dr̄ misisti
in mari aequo stuos turbantes aquas multas; habet ergo currus ds̄ quia ani
mab; scīs p̄sidet et p animas scās circūquaq; p̄currit. unde scriptu est.
Currus dī decī milia multiplex miliū laetantiū; habet currus pharao
quia tam̄ currus in mari rubro submersi sunt; quia multi p̄uersi in baptismatis
mutati sunt; dicat ergo sponsus equitatui meo in curribus pharao ad similauit
amicam ea id: dū adhuc sis in curribus pharaonis; dum adhuc operib;
demonicis deseruires ego te aequitatui meo ad similaui qui: adtendi
quid p̄ p̄dicationē in te facerem et equis meis te conparaui. Videt
multos ds̄ adhuc luxuriae adhuc auaritiae seruientes et tam̄
adtendat in secreto iuditio quidiam de ipsis operat̄: quia habet equus ds̄
sed multos uidet adhuc equus ēē pharaonis et quia considerat occulto
iudicio occulta p̄ distinatione ad bonū cōmutatu similes illos adtendit
iā equis suis quia uidet illos ad currū suū ducturus qui prius in curru
pharaonis deseruiebant. ubi consideranda sunt occulta iuditia
quia multi uidentur p̄ p̄dicationē p̄ sapientiā p̄ castitatem p̄ largitatē
p̄ longanimitatē equi dī ēē et tam̄ occulto dī iudicio equis pharaonis
ad similant̄ et multi uident̄. p̄ auaritiā per sup̄biā p̄ inuidiā
p̄ luxuriā equi pharaonis ēē. et tam̄ occulto dī iudicio equis dī ad simi
lant̄ quia et illos uidet de bona ad mala uerti. et isto uidet de malo
ad bonū reduci. Sicut ergo p̄ discretionē multi qui equi uident̄ dī
equis pharaonis p̄ reprobam uitam quae illo seqr̄. ita p̄ pietatem